

Onko meillä varaa sivuuttaa luovan mielemme potentiaali?

Asta Raami, PhD

Nikola Tesla on yksi maailmanhistorian kiistattomista neroista. Hänellä oli nimissään yli 300 patenttia eri puolilla maailmaa. Omaelämäkerrassaan hän kirjoittaa kehittäneensä kaikki nimissään olevat moottorit ja laitteet valtavan inspiraation vallassa, alle kahdessa kuukaudessa. Hän kuvaa olleensa silloin elämänsä onnellisimmassa mielentilassa: mieleen vyöryi ideoita ja ainoana vaikeutena oli pitää niistä kiinni.

Hetkinen, siis alle kahdessa kuukaudessa?! Järisyttävä väite, jonka äärelle olisi syytä pysähtyä.

Tesla kirjoittaa myös, että hän tajusi vasta aikuisena, että on keksijä. Ja että jos hän olisi tajunnut sen jo aiemmin, hän olisi voinut antaa paljon enemmän ihmiskunnalle.

Miten meillä on varaa sivuuttaa tällaista tietoa? Elämme keskellä ennennäkemättömiä ongelmia, äkkinäisiä muutoksia ja horisontissa siintäviä uhkia. Tarvitsemme uusia nerokkaita ideoita ja sujuvaa yhteistyötä koko ihmiskunnan hyväksi. Tarvitsemme lisää monien eri alojen keksijöitä ja visionäärejä.

Kenties tekee mieli pelastautua ajatuksella, että ei koske minua ja omaa työyhteisöäni. Olihan Tesla ainutkertainen nero ja radikaali innovointi on mahdollista vain poikkeusyksilöille. Valitettavasti tutkimus ei tue tätä väitettä. Nobelistien ajattelua ja innovatiivista lahjakkuutta laajasti tutkinut professori Larisa Shavinina on löytänyt keksijöiden ajattelusta niin sanotun ekstrakognitiivisen ajattelun kategorian. Kyseessä ei ole mikään yksi ominaisuus vaan kokoelma tyypillisyyksiä.

Näitä ovat esimerkiksi periksiantamattomuus, taito sietää yksinäisyyttä ja kritiikkiä, erinomaisuuden tavoittelu omalla alalla, avoin mieli, kyky yhdistää ristiriitainen tieto osaksi kokonaisuutta, oman ajattelun haastaminen, rohkeus ihmetellä sekä intuition käyttö. Mikään ominaisuuksista ei ole poikkeuksellisen ainutlaatuinen, mystinen tai vain neroille varattu erityisyys. Päinvastoin, kyse on suhteellisen tavanomaisista kyvyistä ja ne ovat harjoitettavissa – vieläpä suhteellisen yksinkertaisin menetelmin.

"Nikola Tesla keksi kaikki nimissään olevat moottorit alle kahdessa kuukaudessa. Järisyttävä väite, jonka äärelle olisi syytä pysähtyä."

Eikö meidän tulisi suunnata parhaimpia voimavarojamme tutkiaksemme ilmiötä? Tukea ihmismielen luovan potentiaalın kehittymistä? Sen sijaan vaikuttaa siltä, että suuntaamme resurssit datan tehostettuun prosessointiin ja koneälyn kehittämiseen, vaikka koneella on vaikeuksia erottaa liikennevalot ja palmut maisemakuvasta, saati tunnistaa merkityksellinen tieto.

Haastattelin jokin aika sitten 83-vuotiasta suomalaista keksijäneroa, joka on keksinyt satoja keksintöjä ja patentoinut niistä suuren osan. Hän kuvasi, että keksintöön ei kulje polkua. Keksintöön pitää hypätä. Mutta aikuiset tarvitsevat polun, että mistä mihin mennään. Toivon hän näkee lapsissa. He ovat poikkeus, he eivät tarvitse polkua.

Miksi Tesla tajusi vasta aikuisena olevansa keksijä? Koska hän oli pakko-oireinen ja neuroottinen lapsi, joka vasta aikuisena onnistui kääntämään herkkyytensä sinnikkääksi tahdonvoimaksi, mistä muodostui hänen työskentelynsä keskeinen voimavara. Keksijän mielenlaatunsa hän koki perineensä äidiltään, jolla oli erityisen vahva intuitio.

Mietin, että kuinkahan monessa luokahuoneessa tälläkin hetkellä istuu nikolatesloja, joita yhä kovenevan kilpailun keskellä sovitetaan normeihin, kannustetaan tankkaamaan tietoa, pönttäämään kaavoja ja kopioimaan malleja, joita haluamme heidän muistavan, toistavan ja soveltavan.

Emme kai tarvitse ihmisiä paremmiksi laskukoneiksi tai mekaanisiksi ajattelijoiksi? Tarvitsemme matemaatikkoja, ongelmanratkaisijoita, keksijöitä, visionäärisiä ajattelijoita, luovia ja empaattisia lähimmäisiä. Ihmisiä, jotka osaavat toimia yhä kekseliäämmin nopeiden muutosten ja kriisien keskellä yhdessä.

Mielen nerokkaimpien puolien marginalisointia voisi verrata tilanteeseen, jossa jokainen meistä elää kerrostalossa, mutta on sallittua käyttää vain kahta alinta kerrosta. Radikaalin innovoinnin prosessit on useimmiten saksittu pois niin ihmistieteiden alueella psykologiasta neurotieteisiin kuin myös yhteiskunnan eri alueilla päiväkodeista yliopistoihin.

Kyse ei ole vain siitä, että jokin osa meistä jää piiloon tai jokin keksintö keksimättä. Luovan mielen ulottuvuuksien amputointi estää yksilöä löytämästä ja kehittämästä omaa näkökykyään ja potentiaaliaan. Se voi johtaa myös tyhjyyden ja merkityksettömyyden tunteisiin, katkoa siipiä. Siten se on menetys koko ihmiskunnalle.

Niinpä ehkä oleellisinta ja kauneinta, mitä Tesla kirjoittaa, on ajatus: *”Jokainen pakon alla tehty toimi vaatii uhrauksen elinvoimastamme. En ole koskaan maksanut sellaista hintaa. Päinvastoin, olen kukoistanut ajatuksissani”*. Radikaalin innovatiivisuuden ja hyvinvoinnin liitto on mahdollinen. Ja edistääksemme tällaista keksimisen ja kukoistuksen yhteisointia, tarvitsemme rohkeita askeleita monilla eri rintamilla. Minkälaisen askeleen sinä voisit ottaa?